

طراحی فرایند نوشتن در سطح پایه با بهره‌گیری از رویکرد تکلیف‌محور در چارچوب رویکرد ارتباطی

علی فاطمی منش^۱
رسول مرجانی^۲

چکیده

نوشتن مهارتی تولیدی است که دشواری‌ها و چالش‌هایی جدی دارد. سؤال مهم تحقیق این است که چگونه زبان‌آموزان می‌توانند مهارت نوشتن را از همان ابتدا فرا بگیرند؟ در برخی از آموزشگاه‌ها به نوشتن در سطوح پایه زبان‌آموزان توجه نکرده؛ بلکه آنها را از نوشتن منع کرده‌اند و به مهارت‌های دیگر آموزشی پرداخته‌اند. چالش دیگر در مهارت نوشتن، آن است که طراحی از نوشتن در این سطوح ارائه نشده و هیچ فعالیت و مهارتی برای کسب مهارت نوشتن در سطح پایه در برنامه آموزشی نیست و گاهی تنها به دادن موضوع و درخواست یک انشا خاتمه می‌یابد و استاد، تنها نقش ارزیاب متن را ایفا می‌کند. یکی دیگر از چالش‌های نوشتن، نبودن متون متناسب با سطح پایه (از ساده به مشکل) است که اساتید نوشتن را در فرایند آموزش دچار سردرگمی می‌کند. یکی از راه‌حل‌های تقویت نوشتن در این سطح، توجه به نیاز زبان‌آموزان در دوران زبان‌آموزی و بعد از آن است؛ بدین منظور کلاس فرایند‌محور با آموزش مهارت‌های لازم، زبان‌آموزان را در رسیدن به نیازهای واقعی خود کمک خواهد کرد. در این مقاله با بهره‌گیری از روش تکلیف‌محور، طراحی را جهت فرایند نوشتن تبیین کرده‌ایم که در سطح پایه شامل آموزش، تمرین و تکلیف، کارگاه تولید محصول، ارزیابی و دستور است.

کلید واژه‌ها:

مهارت نوشتن، سطح پایه، طراحی فرایند نوشتن، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان.

۱. کارشناس ارشد آرفا، مدرس مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی المصطفی، نویسنده مسئول. fatemi2435@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد کلام، مدرس مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی المصطفی.

تاریخ دریافت: ۹۹/۴/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۹/۵/۱۵

۱. مقدمه

نوشتن یکی از مهم‌ترین دستاوردهای بشر است که به او اجازه ثبت و ضبط اطلاعات را می‌دهد. حفظ مواریت فرهنگی بشر در طول تاریخ به کمک نوشتار انجام شده است. (خلخالی، ۱۳۷۵: ۹). مهارت نوشتن همواره یکی از اهداف اساسی آموزش زبان دوم بوده و از دیرباز توجه محققان و مدرسان زبان را به خود جلب کرده است. با وجود اینکه در سده اخیر آموزش زبان دوم با آموزش مهارت گفت و شنود مترادف بوده، ظهور نیازهای نوین در جوامع، مؤسسات زبانی را مجاب کرده تا به سایر مهارت‌های زبانی نیز توجه کنند. گسترش فضاهای علمی و مراودات میان دانشمندان حوزه‌های مختلف علمی تحول‌شگرفی را در حوزه آموزش زبان به وجود آورده است. آموزش مهارت‌های اصلی زبانی برای برقراری تعاملات بر کسی پوشیده نیست. این مهارت‌ها همچون حلقه‌های زنجیر هریک با دیگری مرتبط هستند. زبان‌آموزان همواره در جستجوی راهی برای یادگیری موثرتر و بهبود مهارت‌های زبانی خود بوده‌اند و در این میان مهارت «نوشتن» یکی از پرچالش‌ترین مهارت‌های زبانی در آموزش زبان دوم/خارجی است.

نوشتن یکی از مهارت‌های کلیدی برای برقراری ارتباطات غیرکلامی است و از این رو اهمیت بسیاری دارد؛ نوشتن در تعریف به معنی بهره‌گیری از تعداد محدودی نشانه نوشتاری اعم از حروف، فاصله و علائم سجاوندی است که افکار و عقاید نویسنده را به صورتی که قابل خواندن باشد، انتقال می‌دهد. فراگیری این مهارت، نیاز به توانایی‌های گوناگون زبانی، شناختی و اجتماعی - فرهنگی دارد. شاید زبان‌آموزان در زبان اول توانایی نگارش، خلاصه کردن، گزارش نویسی و ... را داشته باشند؛ اما به این معنا نیست که بتوانند در زبان دوم به نگارش پردازند؛ با این حال نمی‌توان انکار کرد که زبان‌آموزانی که در زبان اول دارای توانایی‌های مناسبی در نوشتن بودند، بتوانند نسبت به دیگران توانایی بهتری را از خود در نوشتن نشان دهند؛ چرا که مهارت در نگارش زبان اول، بر نگارش به زبان دوم نیز تا اندازه‌ای مؤثر است.

این مهارت را می‌توان از جهات مختلف تجزیه و تحلیل کرد. نوشتن از یک سو فرایندی است کاملاً فیزیکی که چگونگی نگارش این علائم بر روی

کاغذ یا صفحه نمایشگر رایانه را بررسی می کند و از طرف دیگر فرایندی است ذهنی که چگونگی ارائه ایده های نویسنده و اثرگذاری آن بر خواننده را بیان می نماید. علاوه بر این، فرایند نوشتن را می توان از جهتی صرفاً به صورت مهارتی محصول محور در نظر گرفت که هدف از آموزش آن تنها رسیدن به یک متن نوشتاری قابل قبول و بدون غلط است و از جهتی دیگر آن را مهارتی فرایند محور دید که برای رسیدن به یک محصول مناسب تمام روال نوشتن مانند ایده پردازی، پاراگراف بندی، شاکله بندی و ویرایش را به عنوان مهارت هایی مجزا به زبان آموز انتقال می دهد.

توانایی نوشتن تحت تاثیر عوامل بسیار زیادی است از جمله آنها نداشتن تدوین مناسب در سیر آموزش زبان است. با توجه به اینکه در حوزه نوشتار در سطح پایه تا پیشرفته تالیفات چندانی به شکل فرایندی و محصول محور یافت نمی شود و از طرفی استفاده از فرصت یادگیری زبان در حوزه نوشتار در این سطح امری ضروری است در پژوهش حاضر تلاش شده تا نمونه ای از فرایند آموزش نوشتن که حاصل تجربه های آموزش نوشتن در کلاس های زبان آموزی است، ارائه شود تا در آینده شاهد تکمیل و طراحی برنامه درسی جامع برای این مهم باشیم.

۲. پیشینه و ادبیات تحقیق

از جمله مشکلاتی که همواره در مسیر آموزش به چشم می خورد، امتناع زبان آموز از نوشتن است که علت های گوناگونی برای آن شمرده شده است. تا پیش از دهه ۱۹۶۰ توجه به دستور در نوشتن به صورتی افراطی در میان اساتید متداول بود؛ اما نوشتن عبارت بود از مهارتی محصول محور و هدف نهایی از آموزش آن، پرورش زبان آموزانی بود که بتوانند محصول متنی را بدون هیچ غلط دستوری و یا حداقل با کمترین درصد خطا تولید کنند. نداشتن دانش دستوری کافی دلیل مهمی برای وارد نشدن زبان آموز به برخی از نقش های زبانی تلقی می شد. علاوه بر این، از نوشتن به عنوان مهارتی برای سنجش توانایی های عمومی زبان آموز استفاده گردید. تولید یک انشای بدون غلط نشان از تسلط دستوری و واژگانی زبان آموز داشت. این روند با ظهور روان شناسی شناختی در

دهه ۶۰ و گسترش شناخت‌گرایی در دهه ۷۰ رفته‌رفته رو به افول نهاد و مهارت نوشتن نه به عنوان مهارتی محصول محور؛ بلکه به عنوان مهارتی فرایندی و شناختی، قابل توجه شد.

در رویکرد شناختی، آموزش آیین نگارش و ویرایش از مراحل پایانی و البته کم‌رنگ در فرآیند آموزش است. اساس کار در این رویکرد بر «حل مساله» است. به همین دلیل، برای آموزش با این رویکرد، ابتدا بیان مشکل، سپس تحلیل می‌شود، زبان‌آموزان نظرات مختلف را بیان می‌کنند و در آخر راه حلی برای رفع مشکل از برآیند نظرات بیان شده، مطرح می‌شود. (سوکولیک^۱، ۲۰۰۳: ۹۱).

از جمله پژوهش‌هایی که تغییرات عمده‌ای در شیوه آموزش نوشتن و تهیه و تدوین مواد درسی به وجود آورده، ارائه مفهوم بلاغت مقابله‌ای^۲ است. از دیدگاه کاپلان^۳ (۱۹۶۶) هر زبان‌چینش پاراگرافی خاص خودش را دارد و بخشی از فرآیند یادگیری باید معطوف به نهادینه‌سازی نظام فکری زبان آن فرهنگ باشد. به بیان دیگر، آموزش نوشتن در یک زبان تنها محدود به آموزش نکات دستوری زبان مقصد نمی‌شود. هر زبان بسته به ماهیت‌های زبانی و فرهنگی خاص جامعه خود اطلاع‌رسان است و گویشور داده‌ها را در پاراگراف بر اساس اصول حاکم در همان زبان مطرح می‌کند.

از آنجایی که زبان‌آموز پیش از حضور در کلاس با فرهنگ پاراگراف‌نویسی در زبان خود آشنا است، لازم است اساتید در روال آموزش خود زمانی را به آموزش شیوه‌های اطلاع‌رسانی در پاراگراف‌های زبان مقصد اختصاص و در صورت امکان تفاوت‌های آن با شیوه‌های اطلاع‌رسانی در زبان اول را به زبان‌آموزان آموزش دهند که البته این نکته نیاز به تسلط استاد بر این شیوه‌ها در کشورهای مختلف دارد.

توجه کمتر به مسأله آموزش دستور باعث شد تا پژوهش‌های گسترده‌ای در راستای شناخت بهتر از جنبه‌های مختلف مهارت نوشتن انجام شود که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود. در یکی از روش‌ها با توجه به نیاز، زبان‌آموز

۱. Sokolik.

۲. contrastive rhetoric.

۳. Kaplan.

به شرح نفس‌گویی^۱، شیوه آزاد نویسی^۲ و مانند آن روی می‌آورد. از همین رو، در این شیوه زبان‌آموز آزاد است تا پیرامون هر آنچه در نظر دارد آزادانه و بدون توجه به قید و بندهای دستوری بنویسد و استاد صرفاً بدون تاکید بر موارد دستوری، اصلاحات جزئی را در متن فراگیر تذکر دهد. مهمترین ویژگی آزادنویسی این است که زبان‌آموز تمام تمرکز خود را به دسته‌بندی داده‌ها و افکارش برای بیان یک مفهوم منظم می‌کند و بدون نگرانی از قضاوت‌های دستوری و نگارشی استاد آنچه در ذهن دارد، می‌نویسد. البته این شیوه با نقدهایی نیز مواجه بود. از آنجایی که این شیوه با عادت‌های یادگیری بسیاری از زبان‌آموزان فاصله داشت، در آن زمان چندان به آن توجه نشد؛ اما همچنان شیوه‌های بسیاری چون برداشت نویسی^۳، خاطره نویسی و تندنویسی وجود دارند که تحت تأثیر این شیوه به جا مانده‌اند.

یکی از راه‌هایی که باعث می‌شود زبان‌آموزان در نوشتن پیشرفت کنند این است که زبان‌آموزان را با فرایند نوشتن آشنا کرده و آن را به صورت نظارت و کنترل شده طراحی کنیم. اُونز^۴ (۱۹۷۰) بر این باور است که می‌توان فواید فراوانی را برای نوشتن کنترل شده متصور شد. اول اینکه امکان استفاده از این شیوه در تمامی سطوح زبانی ممکن است و بر خلاف نوشتن آزاد تمرین‌های بسیاری را با دستور زبان صحیح در اختیار زبان‌آموز قرار می‌دهد. علاوه بر این زبان‌آموز را توانمند می‌سازد تا در یک حیطه مشخص روال پیشرفت خود را متوجه شود (به نقل از پولستون^۵، ۱۹۷۲: ۳۹). علاوه بر این با استفاده از این روش زبان-آموز می‌تواند در شرایط خاص و با اهداف خاص بنویسد؛ مانند: نوشتن نامه، پیام، خاطره، دعوت‌نامه، نشانی، نکته‌برداری و پرکردن فرم‌های تقاضانامه (پولستون، ۱۹۷۲).

expressiveism. ۱

free writing. ۲

reading responses. ۳

Owens. ۴

Paulston. ۵

همچنین هیز^۱ و فلور^۲ (۱۹۸۱) با الگو برداری از شیوه نوشتن نویسندگان حرفه‌ای یک فرایند چهار مرحله‌ای را برای مهارت نوشتن معرفی کردند. این مراحل عبارتند از: ۱. برنامه‌ریزی برای نوشتن ۲. تهیه پیش‌نویس ۳. آموزش مهارت انتقال معنا ۴. آموزش مهارت بازنگری در این مراحل (بعد از بازخورد). رویکرد دیگری که در این حوزه به آن اشاره می‌شود، رویکرد نقشی است. مبنای رویکرد نقشی دیدگاهی است که معتقد است هر ساخت زبانی یک نقش خاص ارتباطی مشخص را در خود دارد، پس زبان‌آموزان می‌توانند ساخت نقش‌هایی را بیاموزند که بیشتر به آنها نیاز دارند. معلم‌هایی که رویکرد نقشی را مبنای تدریس خود قرار می‌دهند، ابتدا متن را به اجزای کوچکتر تقسیم کرده و ساختارهای به کار رفته در آن را تحلیل می‌کنند. در ضمن این کار توجه دارند که برای هر بخش از چه ساخت‌هایی بیشتر استفاده شده است؛ البته بزرگترین نقص این رویکرد کم‌توجهی آن به معنای کلی متن و هدف آن از نوشتن است. همچنین به خاطر کم‌توجهی به معنی و داشتن نگاهی نقشی ممکن است خروجی کار زبان‌آموز نوشته‌ای کاملاً از هم گسیخته باشد. از نظر سوالز^۳ (۱۹۹۰) توجه به فرایند نباید آنقدر افراطی شود که به طور کامل توجه از هدف نگارش متن منحرف گردد. هر متنی با هدفی خاص و برای مخاطبانی مشخص نوشته می‌شود، به همین سبب توجه به هدف نگارش باید همواره مدنظر معلمان باشد. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

البته در سال‌های اخیر، با گسترش مراودات علمی میان دانشگاه‌ها و متخصصین در قالب مقالات علمی، نیازهای جدیدی برای زبان‌آموزان به وجود آمده که نهایتاً به ظهور دیدگاه‌های جدید آموزشی انجامیده است. از جمله این دیدگاه‌ها می‌توان به «نظام‌بندی اجتماعی»^۴ اشاره کرد که در آن به رابطه بین ساخت‌های نوشتاری و طبقه‌ها و گروه‌های خاص اجتماعی پرداخته می‌شود. نظام‌بندی اجتماعی برای زبان‌آموزان، دو وظیفه اصلی را متصور می‌شود: اول، تولید متنی قابل قبول برای جامعه زبانی مقصد و دوم، تولید متنی قابل قبول

۱. Hayes

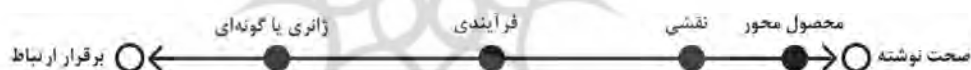
۲. Flower

۳. Swales

۴. social constructionism.

برای جامعه علمی مقصد. دلیل تأکیده‌های هایلند^۱ (۲۰۰۳) و هارمر^۲ (۲۰۰۴) بر اهمیت توجه به بافت در آموزش نوشتن درست برگرفته از همین رویکرد نسبتاً جدید در آموزش نوشتن است. علاوه بر این، بروز رویکردهای گونه‌ای یا ژانری و همچنین رویکرد^۳ WAC (نوشتن براساس طرح درس) در دههٔ اخیر را می‌توان محصول همین دیدگاه دانست.

به طور کلی و از برآیند رویکردهای ارائه شده می‌توان به ۴ رویکرد اصلی در حوزهٔ نوشتن دست یافت که قابلیت قرار گرفتن در یک محور نموداری را دارند. این رویکردها در نمودار (۱-۲) با توجه به ارزش‌دهی، دو ویژگی «برقراری ارتباط» و «صحت نوشته» مشخص شده‌اند. همانگونه که ملاحظه می‌شود در یک سوی نمودار توجه اصلی بر برقراری ارتباط است و در سوی دیگر آن توجه به صحت دستوری در انشای نهایی است. به همین ترتیب شیوهٔ محصول محور بیشترین تمرکز بر دستور و به ترتیب شیوه‌های نقشی، فرآیندی و ژانری با توجه بیشتر بر عامل برقراری ارتباط در نمودار قابل رؤیت هستند.



نمودار (۱-۲) طالع‌های فرآیندی

البته در این بین اشاره به توصیه لارسن فریمن^۴ (۲۰۱۳) خالی از لطف نیست. وی معتقد است مدرسین باید سیر تاریخ تحولات آموزش زبان را به خوبی بدانند و بر اساس آن معلومات با توجه به نیازهای فردی یا کلاسی زبان‌آموزان روشی را برای آموزش نوشتن گزینش کنند.

در رویکرد ارتباط محور، معلم هماهنگ کننده است و سعی بر کنترل زبان آموز ندارد. موفقیت این روش با ایجاد ارتباط زبان آموز محک زده می‌شود.

۱. Hyland.

۲. Harmer.

۳. Writing Across the Curriculum.

۴. Larsen-Freeman.

گاهی همزمان با تمرکز بر معنا بر زبان نیز تمرکز می‌شود؛ چون زبان کار انتقال معنا را نیز به عهده دارد و تمرکز بر صورت بعد از تمرکز بر معنا است. در واقع، رعایت ترتیب اجزای جمله می‌تواند معنای درست را منتقل کند. فقط درک موارد بسیار پیچیده ذهنی بدون دانستن دستور بسیار دشوار می‌نماید. در عین حال، امکان اینکه با دستوری بسیار محدود، معنا را منتقل کنیم نیز وجود دارد؛ بنابراین، این رویکرد دو نقطه برای آغاز آموزش زبان پیشنهاد می‌کند:

۱. انتخاب معنا به عنوان نقطه‌ای آغازی برای پیشرفت زبانی و استفاده از صورت برای بهبود آن.

۲. انتخاب صورت به عنوان اولویت (= تأکید بر عناصر دستوری پایه، مثل آرایش واژگانی).

یکی از رویکردهایی که در مجموعه رویکردهای ارتباطی قوی می‌گنجد رویکرد تکلیف محور است و ما در این نوشتار تلاش می‌کنیم تا با بهره‌گیری از این رویکرد، تکنیک‌هایی را برای فرآیند نوشتن زبان آموزان ارائه کنیم.

۳. مبانی رویکرد تکلیف - محور

فرض‌های اصلی آموزش تکلیف محور توسط فیز (۱۹۹۸: ۱۷)، نقل شده از ریچاردز و راجرز، (۲۰۰۱) به این صورت خلاصه شده است:

- ۱-۳. تأکید بر فرآیند است نه محصول؛
- ۲-۳. عناصر اصلی همان فعالیت‌ها و تکالیف هدفمندی هستند که بر برقراری ارتباط و انتقال معنا تأکید دارند؛
- ۳-۳. زبان آموزان توسط تعامل ارتباطی و هدفمند حین شرکت در فعالیت‌ها و تکالیف زبان را می‌آموزند.

تکالیف و فعالیت‌ها می‌تواند به این صورت باشد:

- آنهایی که زبان آموز در زندگی واقعی باید به آنها دست یابد؛

- آنهایی که هدف آموزشی خاص در کلاس دارند؛
- فعالیت‌ها و تکالیف یک برنامه درسی تکلیف محور، بر حسب دشواری و سختی آنها منظم شده است؛
- دشواری یک تکلیف به گستره‌ای از عوامل از قبیل تجربه قبلی و مورد نیاز زبان آموز برای انجام آن تکلیف و میزان پشتیبانی در دسترس بستگی دارد.
- معلم تکلیف محور نیازمند داشتن مهارت‌های اصلی کلاس داری و داشتن تجربه آموزش مزیت است.
- برای آموزش به این روش نیازی نیست معلم از سطح زبانی بالایی برخوردار باشد؛ اما تسلط نسبی، لازم است. (نیاز به استاد انگلیسی نیست.)
- اعتقاد عموم بر این است که تمرکز TBT بر آموزش گفتار است؛ اما نوشتار و خواندن را نیز به خوبی آموزش می‌دهد.
- کار کلاسی به صورت گروهی و یا دوتایی انجام می‌شود. این نکته مهم است که استاد باید کل کلاس را فعال کند. (کار گروهی)

تعریف تکلیف

تعریف‌های مختلفی را برای تکلیف گفته‌اند؛ از جمله: «بخشی از کار کلاسی که در آن زبان آموزان در درک، استفاده، تولید و یا تعامل به زبان مقصد از آن بهره می‌جویند؛ در حالی که توجه بیشتر به معنا معطوف است تا صورت».

(نونان ۱۹۸۹)

«فعالیت‌هایی که طی آن زبان مقصد توسط زبان آموز به کار گرفته می‌شود تا هدفی ارتباطی برآورده شود» (ویلیس ۱۹۹۶).

«تکلیف فعالیتی است که هر فرد برای رسیدن به هدف و یا نتیجه‌ای مشخص در شرایط بخصوص آن را انجام می‌دهد» (بکمن و پالمر ۱۹۹۶).

اسکهان برای تکلیف موارد ذیل را بیان می‌کند:

- ۱) معنا در اولویت است.
- ۲) زبان آموز معنای تولید شده توسط دیگران را تقلید نمی‌کند.
- ۳) ارتباطی است و تا حد زیادی قابل تطابق با فعالیت‌های دنیای واقعی؛

- ۴) انجام تکالیف از اهمیت زیادی برخوردار است.
- ۵) نتایج موفق تکلیف، برونداد آن است. (اسکهان ۱۹۹۸)

۴. نوشتن در سطح پایه بر اساس رویکرد تکلیف محور

نوشتن در سطح پایه بر اساس روش تکلیف محور پیش‌نیازهایی دارد که توجه به آن نکات بسیار اهمیت دارد. همانطور که بیان گردید نوشتن از جمله مهارت‌های تولیدی است که نسبت به مهارت‌های دیگر دشوارتر است. زبان‌آموزان سطح پایه از جهت توانایی زبانی دچار فقر عناصر زبانی هستند که نیاز است داده‌های اولیه را برای تولید محصول نهایی در اختیار زبان آموز قرار داد. باید گفت که نوشتن در سطح پایه نسبت به سطوح دیگر بر این دشواری می‌افزاید.

همانطور که بیان شد در سطح پایه به دلیل کمبود دانش زبانی، زبان‌آموزان قادر به نوشتن ساختار مدار نیستند و انتظاری که از آنها داریم نوشتن به صورت بسیط و ساده است. روزهای اول زبان آموزی دانش و توان زبان آموز بسیار مختصر است و نمی‌توان به شیوه‌ای که در سطوح بالاتر زبانی، نوشتن آموزش داده می‌شود به همان شکل آموزش داد. به همین سبب زبان‌آموزان را بر اساس توانایی‌هایی که در روزهای اول پیدا می‌کنند به همان اندازه آنها را با نوشتن آشنا می‌کنیم. یکی از محصولات نوشتن می‌تواند کامل کردن اطلاعات شخصی در کارت شناسایی، کامل کردن جدول، یا پاسپورت باشد. بدین منظور تهیه کارت شناسایی و درخواست از دانشجو برای کامل کردن اطلاعاتی مانند نام و نام خانوادگی، ملیت، ایمیل و ... مناسب است.

موضوعاتی که در این سطح داده می‌شود همان موضوعاتی است که در مهارت‌های دیگر متناسب با سطح در مهارت‌های گفتن، شنیدن و خواندن در کلاس به آن پرداخته شده است. به عبارت دیگر موضوعات از همان عناصر اولیه زبانی است که زبان آموز در سطح آغازین می‌آموزد.

فقدان دانش و مواد زبانی از مهمترین تفاوت‌ها در نوشتن سطوح پایه با سایر سطوح زبانی است. برای جبران این کمبود می‌توان از کلیشه‌ها و تکرار جمله‌های مناسب با موضوع درس در ابتدای فرآیند نوشتن بهره گرفت. باید توجه کنیم که از مناسب‌ترین تکنیک‌ها برای این منظور باید استفاده کرد.

نمونه تکلیف زیر برای آموزش کارهای روزانه و عادت‌ها با روش وصل کردن طراحی شده است.

جمله‌های زیر را بخوانید و تصویرهای مناسب را انتخاب کنید.

هر روز	
تصویر	۱ سعید هر روز ده ساعت می‌خوابد..
تصویر	۲ بچه‌ها هر روز در پارک بازی می‌کنند.
تصویر	۳ آنها هر روز در مسجد نماز می‌خوانند.
تصویر	۴ برادر کوچکم هر روز خانه را تمیز می‌کند.
تصویر	۵ محسن هر روز خانه را تمیز می‌کند.
تصویر	۶ خواهر بزرگم هر روز غذا می‌پزد.

در این تکلیف واژه و دستور مناسب با موضوع، آموزش داده می‌شود. در ادامه می‌توان برای تمرین بیشتر و تسلط بر این مواد زبانی از تکلیف زیر استفاده کرد.

تمرین:

با استفاده از تصویرها درباره کارهای امروز یک جمله بنویسید.

تصویر خواندن	تصویر نوشتن	تصویر بازی فوتبال	تصویر مسواک زدن	تصویر نماز خواندن
مثال: احمد امروز کتاب می‌خواند.

نمونه و الگوی مناسبی که ابتدا ارائه شده است زبان آموز را برای ساخت جمله‌های یاری خواهد کرد. این گونه تکلیف‌ها و تمرین‌ها، می‌تواند تا مقدار زیادی مشکل فقر مواد زبانی را کاهش دهد.

در این سطح نمونه‌ای از محصولی که انتظار است دانشجویان آن را انجام دهند، به صورت آشکار برای آنها نمایش دهیم تا زبان‌آموز در این سطح تقلید کند و نمونه‌ای با اطلاعات خود کامل کند.

برای شروع نگارش بهترین شیوه در این سطح، بارش فکری است که زبان‌آموزان با اطلاعات مختصری که دارند بتوانند محصولی از نوشتن به صورت بسیط ارائه دهند.

۵. طرح درس با روش بارش فکری در نوشتن پایه

بارش فکری در این سطح مراحلی دارد که با یک موضوع ارتباطی و بسیط شروع می‌شود.

- (الف) استاد بعد از سلام و معرفی خود، از زبان آموزان می‌خواهد که خود را معرفی کنند.
- (ب) استاد بعد از شنیدن اسم افراد، نام آنها را روی تابلو می‌نویسد.
- (پ) استاد ملیت خود را بیان می‌کند و از زبان آموزان می‌خواهد ملیت خود را بیان کنند.
- (ت) استاد بعد از شنیدن ملیت آنها به صورت پراکنده، آنها را در کنار اسم‌ها فهرست می‌کند.
- (ث) مرحله دیگر، استاد از زبان آموزان می‌خواهد یکی یکی کنار تابلو بیایند و اسم خود را به ملیت وصل کنند.
- (ج) استاد در آخر به هر یک از زبان آموزان یک فهرست خالی از نام دانشجو و ملیت می‌دهد و از آنها می‌خواهد که از همدیگر دو سؤال کنند: اسم شما چیست، شما اهل کجا هستی. سپس لیست کلاسی را طبق سؤال‌ها کامل کنند. دانشجوها می‌توانند از اسامی و ملیت‌ها که استاد روی تابلو نوشته شده است، کمک بگیرند و لیست خود را کامل کنند.
- (چ) استاد فهرست هر یک از دانشجوها را می‌بیند و تصحیح می‌کند.
- در طرح بارش فکری بخش‌های ذیل پیشنهاد می‌شود تا همه زبان آموزان بتوانند در فعالیت نوشتن مشارکت جدی نمایند:**

- (الف) استاد می‌تواند عکس یا اسم یک زبان آموز کلاس را در وسط مدال خورشیدی بگذارد و از زبان آموزان بخواهد تا از آن زبان آموز سؤال کنند. مانند: اسم شما چیست؟ شما اهل کجا هستی؟ شما چکاره هستی؟ شما چه داری؟ و ...
- (ب) استاد سؤالات زبان آموزان را اطراف مدال خورشیدی روی تابلو می‌نویسد.
- (پ) از زبان آموز نیز می‌خواهد که به سؤالات زبان آموزان دیگر جواب بدهد.
- (ت) استاد به صورت تک‌واژه جواب زبان آموزان را در کنار سؤالات می‌نویسد.
- (ث) استاد از زبان آموز می‌خواهد تا به صورت سخنرانی (تک‌گویی) با کمک همین سؤالات خود را معرفی کند.
- (ج) در مرحله بعد از زبان آموزان می‌خواهد چند جمله درباره آن زبان آموز در دفتر بنویسند. زبان آموزان می‌توانند از تک‌واژه‌هایی که استاد روی تابلو نوشته است، استفاده کنند. این روش دو یا سه روز با موضوعات دیگر در کلاس قابل اجراست. در روزهای انتهایی کلاس پایه، از زبان آموزان خواسته می‌شود بعد از بارش فکری یک متن درباره خود بنویسند.
- برای اینکه این موضوع واضح‌تر شود با یک مثال به روش‌های ذیل عمل می‌کنیم:**

الف) برای اینکه زبان‌آموزان الگویی داشته باشند، استاد می‌تواند روی تابلو به صورت نوشتار خود را معرفی کند. اسم من احمد است. من استاد زبان فارسی هستم. من اهل ایران هستم. من یک برادر و یک خواهر دارم. اسم برادر من احمد و اسم خواهر من زینب است. برادر من تاجر است و خواهر من پرستار است. من خانواده‌ام را خیلی دوست دارم.

ب) زبان‌آموزان با استفاده از این الگو می‌توانند درباره‌ی خود و خانواده بنویسند و اطلاعات شخصی خود را جایگزین اطلاعات استاد کنند.

پ) استاد از هر یک از زبان‌آموزان می‌خواهد، نوشته‌ی خود را بخوانند.

ت) استاد اشکالات آنها را روی تابلو می‌نویسد و برای تصحیح می‌تواند از زبان‌آموزان کمک بگیرد. نوشتن روی تابلو باعث می‌شود تا زبان‌آموزان کمتر اشتباه بنویسند.

ث) استاد برای جلسه بعد از هر یک از زبان‌آموزان می‌خواهد تا در یک صفحه به صورت بارش فکری با مدل خورشیدی سؤالاتی را بنویسند و به آن سؤالات جواب بدهند.

ج) سپس با آن جواب‌ها یک یا دو بند (پاراگراف) بنویسند و به کلاس بیاورند.

چ) استاد در جلسه بعدی نوشته‌ی زبان‌آموزان را تصحیح می‌کند و نکته‌هایی را جهت بهبود نوشته به آنها آموزش می‌دهد. گفتنی است این نکته‌ها بسیار بسیط و در سطح درک زبان‌آموز هستند.



نمودار بارش فکری

۶. تحلیل فرایند نوشتن در سطوح پایه بر اساس رویکرد تکلیف محور در چارچوب رویکرد ارتباطی

به طور عمده می‌توان دو رویکرد عمده در تولید محتوای آموزشی برای نوشتن نام برد. مواد آموزشی نوشتن از یک سو راهنمایی شده و کنترل شده هستند

و از سوی دیگر آزاد یا نیمه آزاد. نوشتن کنترل شده یا راهنمایی شده زمانی محقق می‌شود که استاد پیش از نوشتن حجم قابل توجهی از محتوا و صورت نوشتاری را در اختیار زبان آموز قرار دهد. متنی برای تکمیل کردن، پاراگرافی برای دستکاری کردن و یا حتی مدلی برای کپی کردن باشد (رایمز^۱، ۱۹۸۳). نوشتن کنترل شده علاوه بر اینکه اجازه وقوع خطاهایی را که ریشه در زبان اول دارد نمی‌دهد، شکل صحیح استفاده از ساخت‌های موجود در زبان دوم را آموزش داده و تقویت می‌نماید. از این شیوه می‌توان برای ایجاد عادات زبانی صحیح در زبان دوم بهره جست (سیلوا^۲، ۱۹۹۰: ۱۳).

رویکردی که مدنظر نگارندگان این مقاله است، رویکرد ارتباطی و تکلیف محور است که در این رویکرد و روش چند بخش اصلی برای فرایند نوشتن در نظر گرفته می‌شود. گفتنی است در این رویکرد در سطح میانی و سطح پیشرفته، تمام مراحل ذیل قابل طراحی است؛ اما برای سطح پایه نسبت به نوع ملیت و توانمندی‌های زبان‌آموزان قابل ساده سازی است:

۱. انتخاب موضوع جذاب و هم‌سطح زبان آموز و ایجاد انگیزه برای نوشتن؛
۲. آموزش (واژه در قالب جمله و متن به همراه دستور پنهان و ...):
۳. تهیه تمرین و تکلیف؛
۴. کارگاه دانش‌افزایی (راهکار بارش فکری)؛
۵. نوشته زبان آموز؛
۶. ارزیابی نوشته زبان آموز؛
۷. آموزش بیاموزیم (دستور آشکار)؛
۸. محصول نهایی؛ (پر کردن فرم خاص که در محیط واقعی با آن سروکار دارد).

۷. اجزای فرایند نوشتن پایه بر اساس مدل پیشنهادی

۱-۷. انتخاب موضوع جذاب و هم‌سطح زبان آموز

موضوع نوشته باید از موضوعاتی انتخاب شود که در عین جذاب و هم‌سطح بودن، نیاز مخاطب را در ارتباطات غیرکلامی فراهم کند. برخی از موضوعات

۱. Raimes. .)

۲. Silva .)

در سطح مقدماتی، پر کردن اطلاعات شخصی روی کارت، معرفی خود و خانواده، توصیف ساده از خود (خانواده و همکلاسی‌ها و دوستان)، پر کردن فرم مشخصات افراد کلاس (نام، نام خانوادگی، ملیت و...)، پر کردن لیست داشته‌های خود (در کیف، در اتاق و...)، پر کردن کارهایی که در یک روز انجام می‌دهد (نوع کار، ساعت انجام کار و...) و موضوعات در سطح میانی و پیشرفته، برنامه هفتگی و کلاسی، نوشتن ایمیل به استاد، نوشتن نامه‌ای به مدیر مدرسه، تقاضای مرخصی از معاون آموزش، خلاصه نویسی از مطالب استاد، پر کردن فرم‌های بازدید از مکان‌ها، فرم نظرسنجی در بیمارستان، رستوران و... قابل ارائه است.

۷-۲. آموزش عناصر زبانی (واژه در قالب جمله و متن به همراه دستور پنهان)

از دیدگاه کرانکه^۱ (۱۹۸۷) عمل ترتیب ارائه مطالب در کتاب‌های درسی با در نظر گرفتن سه عامل اساسی سادگی، تواتر کاربرد و نیاز زبان آموز صورت می‌گیرد. در این دیدگاه معمولاً عناصر ساده‌تر و پرکاربردتری که بیشتر مورد نیاز زبان آموزان هستند در درس‌های ابتدایی بیان می‌شوند.

عناصر زبانی می‌تواند شامل واژه‌ها و دستور (پنهان) در بافت جمله باشد. گفتنی است در رویکرد ارتباطی همزمان معنا و دستور آموزش داده نمی‌شود. به همین سبب در داخل جمله دستور وجود دارد، اما استاد به آموزش آن نمی‌پردازد و در جای مناسب که خواهد آمد به آموزش آن می‌پردازد.

برای آموزش معنا در بافت جمله می‌توان از تصاویر مناسب استفاده کرد. به این شیوه که تعداد ۶ تا ۷ تصویر انتخاب می‌شود و از زبان آموز درخواست می‌گردد جمله‌ها را بخواند و به تصاویر مناسب وصل کند. هنگامی که استاد مطمئن گردید زبان آموز معنای واژه‌ها را به درستی دریافت کرده است، از او می‌خواهد متن درسی را بخواند و معنایی که در بالا در قالب جمله یاد گرفته بود در بافت متن تثبیت کند و نحوه به کارگیری آن را در داخل متن ببیند. یکی از فایده‌های در اختیار قرار دادن متن برای زبان آموز این است که زبان آموز الگویی مناسب از واژه‌های جدید در بافت متن را می‌بیند و می‌تواند در سطوح پایین‌تر با تقلید از آن مبادرت به نوشتن یک بند (پاراگراف) کند. برای اینکه

۱. Krahanke

فرایند آموزش معنا در بافت جمله تکمیل شود از او خواسته می‌شود جواب سؤالات درک مطلب را بنویسد و اضافه بر آن خواسته می‌شود که به یک سؤال شخصی نیز که مرتبط با موضوع درس است به صورت نوشتاری پاسخ دهد. با این ایده زبان آموز خود را درگیر موضوع درس کرده و با پاسخگویی به سؤالات، بخش پیش‌نوشتن را آغاز می‌کند.

۷-۳. تهیه تمرین و تکلیف

سلايق و علايق زبان آموزان متفاوت است. با طراحی تکالیفی در چارچوب نوشتن می‌توان این علاقه را ایجاد کرد. بعد از آموزش معنا در قالب جمله و متن، نیاز است از انواع تکلیف براساس متون نوشتاری استفاده نمود:

- تکالیف مباحثه‌ای؛
- تکالیف پیش‌بینی؛
- تکالیف جورچینی / جورکردنی؛
- تکالیف طرح شده توسط زبان آموزان؛
- تکالیف دانش عمومی؛
- متن درهم ریخته / مخدوش؛
- تکالیف شخصی سازی؛

۷-۴. کارگاه دانش‌افزایی (راهکار بارش فکری)

همانطور که از عنوان فهمیده می‌شود کارگاه دانش‌افزایی به منظور آماده سازی زبان آموزان با مهارت نوشتن در نظر گرفته شده است. برای آشنایی و توانمند کردن زبان آموز در نوشتن، یکی از بهترین روش‌ها بارش فکری است. بارش فکری از جمله روش‌هایی است که در آماده‌سازی زبان آموز برای نوشتن هدفمند موثر است. در این کارگاه دانش‌افزایی، بارش فکری با کمک زبان آموزان انجام خواهد شد. یکی از فواید بارش فکری، این است که دانش پیشین زبان آموز به داده‌های جدید آمیخته شود و داده‌های جدیدی را برای تولید محصول نهایی (نوشتن) فراهم کند. در این کارگاه زبان آموزان با تعامل و ارتباط با زبان آموزان دیگر دانش پیشین خود را به اشتراک می‌گذارند و اطلاعات اولیه برای نوشتن فراهم می‌شود.

۷-۴-۱. برخی از روش‌های بارش فکری در کارگاه مهارت افزایی

نمونه‌ای از بارش فکری در سطح پایه بیان گردید؛ اما این راهکار به شیوه‌های گوناگونی انجام می‌شود که به برخی از موارد اشاره می‌شود. قبل از بیان شیوه‌ها، ذکر این نکته لازم است که موضوعی که در میان بارش قرار می‌گیرد باید در سطح مناسب زبان آموز انتخاب شود. در هنگام بارش اطلاعات نباید زبان آموزان را محدود کرد بلکه باید از آنها بخواهیم هر چه در ذهن درباره این موضوع می‌دانند بیان کنند و استاد آنها را روی تابلو کلاس بنویسد. انواع بارش‌های فکری:

الف) بارش واژگانی: در این شیوه فقط واژه‌ها در اطراف موضوع قرار می‌گیرد.
ب) بارش جمله‌های خبری: جمله‌های خبری که زبان آموزان بیان می‌کنند، در اطراف موضوع نوشته می‌شود.
پ) بارش جمله‌های پرسشی: در این بخش زبان آموزان سؤالات خود را بیان می‌کنند و استاد آنها را می‌نویسد. در این بخش استاد نیز برای اینکه موضوع به سمت و سوی محصول هدایت شود برخی از سؤالات را خود بیان می‌کند و می‌نویسد.
شاید از این جهت که با طرح سؤال، زبان آموز به دنبال جواب آن می‌گردد، بهترین روش در بارش فکری روش آخر (پرسشی) است. ضمن اینکه بارش فکری به شیوه سؤالی سبب خواهد شد تا زبان آموز جواب سؤالی که نمی‌داند پرسد و بر اطلاعات خود بیفزاید و در محصول نهایی خود که نوشته پایانی است، به کار ببرد.

۷-۴-۲. مراحل اجرایی بارش فکری

در سطح پایه این نمونه از بارش فکری بیان گردید؛ در سطح میانی و پیشرفته نیز می‌توان به شیوه ذیل این راهکار را پیاده کرد. گفتنی است که موارد ذیل در کلاس و با کمک زبان آموزان این فرایند طی می‌شود و استاد ناظر و تسهیل‌گر خواهد بود:

الف) عکسی از زبان آموز در وسط یک دایره خورشیدی بگذارید. (به جای عکس می‌توانید اسم زبان آموز را در وسط دایره بنویسید).
ب) هر چه درباره آن زبان آموز می‌خواهید بدانید، به صورت سؤال اطراف آن عکس یا اسم بنویسید.

اگر موضوع معرفی باشد این گونه سوالها مناسب است: اسم او چیست؟ او اهل کجا است؟ او چند سال دارد؟ او چند برادر و خواهر دارد؟ برادر و خواهر او چه کاره هستند؟ اسم پدر و مادر او چیست؟ و اگر موضوع توصیف خانواده و دوستان باشد باید سؤالهایی متناسب با آن طراحی نمود و اطراف مدل خورشیدی نوشت.

پ) سؤالهایی را که نوشتید، با صدای بلند بخوانید.

ت) سعی کنید پاسخ سؤالها را به طور کامل بنویسید و هر سؤالی را نمی دانید از آن زبان آموز پرسید.

ث) سپس جواب جملهها را به سه قسمت زیر تقسیم کنید.

۱. جمله‌های مقدمه: (جمله‌هایی که معرفی خود زبان آموز است.)

۲. جمله‌های میانی: (جمله‌هایی که توضیحات بیشتری درباره زبان آموز می دهد.)

۳. جمله‌های پایانی: (جمله‌هایی که به عنوان نکته پایانی می آید.)

ج) در مرحله بعد جمله‌های غیرمهم را از سه قسمت بالا حذف کنید.

چ) با جمله‌های باقی مانده یک متن بنویسید.

ح) غلط‌های املایی و دستوری را اصلاح کنید و سپس واژه‌های گفتاری را به واژه‌های نوشتاری تبدیل کنید.

خ) بعد از انجام اصلاحات متن نهایی را بنویسید.

۷-۵. نوشته زبان آموز

در این مرحله زبان آموز با اطلاعاتی که در بارش فکری به دست آورده است، نوشته‌ای را با موضوع از قبل مشخص شده، می نویسد و در کلاس ارائه می دهد. مقدار نوشته زبان آموز در سطح مقدماتی و میانه حدود یک صفحه (یا دو بند است) و در مرحله پیشرفته محدودیتی از جهت کمی برای زبان آموزان نیست و زبان آموزان می توانند بر اساس موضوع و توانمندی خود تعداد صفحات بیشتری بنویسند.

۷-۶. ارزیابی

زمانی که زبان آموز با استفاده از دانش پیشین و دانشی که در کارگاه حاصل کرد، محصولی را به عنوان نوشتار تولید نمود، وظیفه استاد این است که اشکالات زبان آموز را بر اساس توانمندی او تذکر دهد و او را راهنمایی کند.

۷-۷. دستور آشکار

مرحله آخر در نوشتن، دستور است که به صورت آشکار در بافت جمله و متن آموزش داده شده بود، استاد موظف است دستور را به شیوه صریح آموزش دهد و مثال‌هایی برای تمرین بیشتر به زبان آموزان بدهد.

چرا در شروع فرایند با آموزش دستور شروع نکنیم؟ تمرکز همزمان بر معنا و صورت ممکن نیست (دست کم در مراحل مقدماتی). تحقیقات فراگیری زبان نشان می‌دهد که در صورت آغاز نمودن برنامه آموزش زبان با صورت / دستور، احتمالاً برنامه آموزش با شکست مواجه می‌شود؛ زیرا زبان آموز نخواهد توانست آنچه را تحت عنوان دستور فراگرفته در ارتباط‌های واقعی بکار ببرد. مهمترین دلیل برای اینکه تمرکز اولیه بر صورت نباشد، این است که به سختی می‌شود یک صورت را در یک درس آموزش داد و از زبان آموزان انتظار داشت به صورت خود انگیزه آن را تولید کنند. این که اولین برخورد با یک صورت زبانی منجر به مهارت در استفاده از آن صورت شود، دور از ذهن است باید به تدریج این مهارت کسب شود. اولین برخورد با یک صورت تنها باید توجه زبان آموزان را برانگیزد.

۸. نتیجه‌گیری

مهم‌ترین وظیفه استاد، اجرای فرایند نوشتن است. در این فرایند که با رویکرد تکلیف محور انجام می‌شود، معنا بر صورت تقدم دارد. در این فرایند زبان آموز از شروع فرایند تا انتهای فرایند به صورت ارتباطی مراحل آموزش، کارگاه فعال و محصول نهایی را طی می‌کند. نقش استاد در این روش تسهیل‌گر است. بارش فکری در مراحل مختلف نگارش، از پایه تا پیشرفته روشی ارتباطی و تعاملی است که باعث می‌شود زبان آموز در طول فرایند به صورت فعال شرکت کند. در سطح پایه، زبان آموزان در معرض عناصر زبانی قرار می‌گیرند؛ به همین جهت نیاز است که بر اساس توانمندی زبان آموزان فرایند نوشتن را تهیه نمود. ابتدائی‌ترین موضوعات ارتباطی در این سطح می‌تواند از اطلاعات اولیه زبان آموزان مثل معرفی خود باشد. در سطح میانی زبان آموزان نسبت به سطح قبلی توانایی بیشتری دارند، به همین سبب زبان آموزان توانایی دارند در کارگاه

نوشتن فعالیت جدی‌تری داشته باشند. در سطح پیشرفته زبان آموز قادر خواهد بود منابع بیشتری برای یافتن اطلاعات جستجو کند و در مطالعه منابع اصلی در فرایند نوشتن شرکت کند. آنچه در آموزش نوشتن در این سطوح اهمیت دارد، این است که زبان آموز از همان شروع یادگیری زبان، مهارت نوشتن را شروع کند تا فرآیند آموزشی از ساده به مشکل، در کنار مهارت‌های دیگر زبانی طی شود.



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- ۱- سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، (۱۳۹۶)، نگارش پایه هفتم، وزارت آموزش و پرورش، تهران، چاپ اول.
 ۲. _____، نگارش پایه هشتم، وزارت آموزش و پرورش، تهران، چاپ اول.
 ۳. _____، نگارش پایه نهم، وزارت آموزش و پرورش، تهران، چاپ اول.
 ۴. _____، نگارش پایه دهم، وزارت آموزش و پرورش، تهران، چاپ اول.
 ۵. _____، نگارش پایه یازدهم، وزارت آموزش و پرورش، تهران، چاپ اول.
 ۶. علیرضایی، کرم، (۱۳۷۸)، روش‌هایی برای بهبود شیوه تدریس انشا، آموزش زبان و ادب فارسی، ایلام، سال چهاردهم.
 ۷. فاطمی منش، علی، سعیدنیا، محمد، (۱۳۹۷)، نوشتن (۱). دانشگاه مجازی المصطفی. قم، چاپ اول.
 ۸. کولی‌وندی، احمد، مصطفی‌پور جیرنده، اشکان، (۱۳۹۵) «واکاوی و نقد محتوای سطح پایه آموزش نوشتن در دانشگاه مجازی المصطفی با رویکرد کایننگورث»، نخستین همایش ملی واکاوی منابع آموزشی زبان فارسی به غیر فارسی زبانان - ۱۳۹۵، دانشگاه شهید بهشتی.
۱. Kaplan, R. (۱۹۶۶) "Cultural Thought Pattern in Intercultural Education". Language Learning, ۲۰-۱: ۱۶.
 ۲. Krahanke, Karl. (۱۹۸۷). Approaches to Syllabus Design for Foreign Language Teaching. Englewood Cliff: Prentice-Hall.
 ۳. Larsen-Freeman, D. (۲۰۱۳). Techniques and Principles in Language Teaching. Second Edition. Oxford: Oxford University Press.
 ۴. Raimes, A. (۱۹۸۳). Techniques in teaching writing. New York & Oxford: Oxford University Press.
 ۵. Silva, T. (۱۹۹۰). "Second language composition instruction: Developments, issues, and directions in ESL". In B. Kroll (Eds.), Second Language Writing: Insights for the Classroom. Cambridge: Cambridge University Press.
 ۶. Sokolik, M. (۲۰۰۳). "Writing". In D. Nunan (Eds.), Practical English Language Teaching. New York: McGraw-Hill.
 ۷. Owens, R. J. (۱۹۷۰), "Teaching English Composition". RELC Journal, -۱۲۵, (۱)

۱۲۶.

- A. Paulston, C. (۱۹۷۲). "Teaching Writing in the ESOL Classroom: Techniques of Controlled Composition." TESOL Quarterly, ۵۹-۳۳, (۱) ۶.
۹. Krahanke, Karl. (۱۹۸۷). Approaches to syllabus design for foreign language teaching. Englewood Cliff: Prentice-Hall.



پروپشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی